

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

transformations: Proceedings of the 3rd Ukrainian Scientific and Practical Conference. (April 7, 2023). [in Ukrainian].

13. Rozporiadzhennia KМУ № 1556-r vid 02.12.2020 r. "Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini" [Decree of the CMU No. 1556 dated December 2, 2020 "On the approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

14. Plan realizatsii kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini [Implementation plan of the concept of artificial intelligence development in Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80> [in Ukrainian].

15. Spilnota ChatGPT. Vidkrytyi dostup Notion AI [ChatGPT

Community. Notion AI is open access]. Available at: <https://chatgpt.com/ua/post/notion-ai-release-and-pricing> [in Ukrainian].

16. Tsyfrovii instrumenty dlia vchyteliv biolohii [Digital tools for biology teachers]. Available at: <https://osvitoria.media/experience/nazdognaty-progalyny-tyfrovii-instrumenty-dlya-vchyteliv-biologiyi/> [in Ukrainian].

17. Shyshkina, M. & Nosenko, Yu. (2023). Perspektyvni tekhnolohii z elementamy shtuchnoho intelektu dlia profesiinoho rozvytku pedahohichnykh kadriv [Promising technologies with elements of artificial intelligence for the professional development of teaching staff]. *Physical and mathematical education*. No. 38, pp. 66–71. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.04.2024

УДК 378.091.2:[378.147:37.011.3-051:811.161.2:82]
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.305848>

Наталка Лібак, здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Мукачівського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У статті проаналізовано організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури. Обґрунтовано, що до них належить державна законодавча база, нормативно-правова база закладу освіти, стандарти освітньої програми, вимоги до змісту підготовки, вимоги до практичної підготовки, вимоги до методів навчання, моніторинг результатів навчання, вимоги до науково-дослідницької роботи, вимоги до організації системи підтримки здобувачів.

Ключові слова: організаційні засади; професійна підготовка; професійна підготовка майбутніх учителів української мови та літератури; компетентність; освітня діяльність.

Табл. 1. Літ. 7.

Natalka Libak, Applicant of the Third (Educational and Scientific)
Level of Higher Education,
Specialty 011 "Educational, Pedagogical Sciences"
Mukachevo State University

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

The article examines the organizational principles of professional training for future teachers of Ukrainian language and literature. It is substantiated that the organizational foundations of the professional training of future teachers of the Ukrainian language and literature include the state legislative framework, the normative legal framework of the educational institution, standards of the educational program, requirements for the content of training, requirements for practical training, requirements for teaching methods, monitoring of training results, requirements to research work, requirements for the organization of the support system for applicants. Changes occurring due to the introduction of new laws, regulations, standards, national qualification frameworks, and societal regional needs are highlighted. The training of teachers of Ukrainian language and literature is regulated by the Constitution of Ukraine, the general provisions of the Laws "On Education", "On Higher Education", "On Complete General Secondary Education", Professional Standards for professions such as "Teacher of primary classes of general secondary education institution", "Teacher of general secondary education institution", "Primary education teacher (with the diploma of junior specialist)", the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032, and documents of the Cabinet of Ministers of Ukraine defining the basic provisions regarding the integration of the national education system into the European education area. The professional standard allows teachers of Ukrainian language and literature to set clear benchmarks for their own professional development and also prevents the risks of biased assessment of teachers' professional competencies during their certification and accreditation. It is determined that changes in the organizational principles of professional training for future teachers correspond to the standards of higher education in

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Europe and will contribute to the development of professional competencies of future teachers of Ukrainian language and literature during their training.

Keywords: *organizational principles; professional training; professional training of future teachers of the Ukrainian language and literature; competence; educational activity.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови та літератури змінюється під впливом вимог суспільства, з огляду на соціально-економічний розвиток держави та в контексті необхідної гармонізації вітчизняної освіти з європейським простором. В умовах динамічного розвитку освіти України суттєвих змін зазнають організаційні засади підготовки майбутніх учителів української мови та літератури. Для виокремлення їх особливостей доцільно проаналізувати законодавчу й нормативно-правову базу, що регламентує підготовку майбутніх фахівців. Констатовано, що на різних етапах розвитку освіти України законодавча база в галузі професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури зазнавала суттєвих змін і на сучасному етапі регламентована Конституцією України, загальними положеннями законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, Професійним стандартом за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”, “Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки”, документами Кабінету Міністрів України, де викладено основні положення щодо входження національної освітньої системи в європейський освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки вчителя в системі вищої освіти присвячено низку наукових праць вітчизняних педагогів. Зокрема, організаційні засади вивчали Ю. Зоря, Л. Коваль, С. Науменко, В. Опацький, В. Охреї, Р. Черкаський; нормативно-правові документи з підготовки вчителя – Л. Лук’янова, Н. Ничкало, Л. Хомич. Систему професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури досліджували Н. Гузій, Н. Дем’яненко, О. Семенов; зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів-філологів – Н. Авшенюк, Т. Григоренко, Л. Дяченко, В. Коваль, К. Котун. Особливості професійної підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності студіювали О. Антонова, О. Дубасенюк, Т. Семенюк; зміст та організаційні засади практичної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти України – М. Вовк, Ю. Грищенко, С. Соломаха.

Мета статті – дослідити основні організаційні засади професійної підготовки майбутнього вчителя української мови і літератури з 1991 до 2023 р. Завдання розвідки такі: проаналізувати нормативні

документи й законодавчі акти, що регламентують організаційні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури; зафіксувати зміни у вимогах до їх підготовки.

Виклад основного матеріалу. Організаційні засади є організаційними складниками процесу, що створюють умови для діяльності. Унаслідок аналізу наукових праць, де витлумачено термін “організаційні засади”, виокремлено низку підходів до розуміння сутності цього поняття.

1. Організаційні засади як структура явища, що характеризує порядок. Згідно з “Великим тлумачним словником української мови”, “організаційні засади” – це особливості будови чого-небудь; структура [1, 441]. Л. Коваль стверджує, що “організація” – явище, фактор, а отже, поняття і категорія, протилежні дезорганізації, непорядкованості, невизначеності, хаосу [2].

2. Трактуння поняття за принципом розподілу функцій, повноважень. Освітній процес організують через розроблення освітнього стандарту університету, надання доступу до освітньо-професійних програм, освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних планів і робочих програм, матеріалів для розроблення і впровадження кредитно-модульної технології тощо [6, 11]. В. Опацький ототожнює термін “організаційні засади” із терміном “організація”, що означає певну діяльність, містить розподіл функцій, повноважень, обов’язків, налагодження сталих зв’язків, координацію тощо [4, 736–737].

3. Обґрунтування за принципом спрямованості діяльності. На думку С. Науменка, до організаційних засад варто зараховувати окреслення цілей і завдань, форм та методів спільної діяльності; нормотворче забезпечення; ухвалення управлінських рішень, їх виконання та контроль за належним виконанням; планування і оцінювання результативності; інформаційно-аналітичне забезпечення; фінансове й матеріально-технічне забезпечення; кадрове забезпечення [3]. В. Охреї виокремлює такі організаційні засади програм підготовки здобувачів: повне державне регулювання та забезпечення цього процесу; акредитація програм підготовки; вимоги до вступу на програми навчання; вимоги до процедури екзаменування і ліцензування випускників; структуровані навчальні плани; забезпечення міжпрофесійної співпраці; обов’язковість отримання ступеня для початку практичної діяльності [5, 38]. Ю. Зоря вважає, що організаційні засади – це методи, форми, прийоми та умови навчання. Р. Черкаський, досліджуючи поняття “орга-

нізація”, наголошує на здатності категорії утворювати систему й формувати структуру, що забезпечує належний стан функціонування та існування певної сукупності якихось елементів, їхньої чіткої впорядкованості [7].

На підставі аналізу психолого-педагогічних джерел диференційовано організаційні засади в професійній підготовці вчителів української мови та літератури, що охоплюють різні аспекти організації освітньої діяльності в закладі вищої освіти:

– стандартизація освітньої програми – розроблення стандартів професійної підготовки вчителів української мови та літератури, що регламентують навички, знання і компетентності вчителів цих предметів;

– актуалізація змісту – оновлення навчальних планів і програм, з огляду на сучасні вимоги, акцентування на розвитку критичного мислення, творчості та комунікативних навичок;

– практична підготовка – забезпечення можливостей для педагогічної практики, стажування у різних типах шкіл, участь у майстер-класах та семінарах, що дає змогу майбутнім учителям української мови та літератури набувати практичного досвіду й навичок у реальному освітньому середовищі;

– інтерактивні методи навчання – використання сучасних педагогічних методик (проблемне навчання, проєктне навчання, інтерактивні лекції), а також інформаційно-комунікаційних технологій;

– моніторинг та оцінювання – систематичний моніторинг успішності здобувачів, звітування про досягнуті результати, а також процесуальне й результативне оцінювання їхньої педагогічної діяльності під час практики;

– науково-дослідницька робота – залучення здобувачів до науково-дослідницької роботи, публікування статей, участі у конференціях і семінарах для сприяння постійному професійному зростанню;

– система підтримки – створення системи підтримки здобувачів, що охоплює наставництво, консультування, психологічну підтримку й можливості для розвитку професійних мереж і спільнот.

Отже, до організаційних засад професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури належить державна законодавча база, нормативно-правова база закладу освіти, стандарти освітньої програми, вимоги до змісту підготовки, вимоги до практичної підготовки, вимоги до методів навчання, моніторинг результатів навчання, вимоги до науково-дослідницької роботи, вимоги до організації системи підтримки здобувачів.

У дослідженні зосереджено увагу на законах України та постановах КМУ, що регламентують професійну підготовку вчителів української мови та літератури (1991–2024). У 1991 р. законодавчим підґрунтям для цього слугував Закон України “Про освіту” (1991). Випускникам присвоювали кваліфі-

кацію спеціаліста з вищою освітою певного професійного спрямування або спеціальності за такими рівнями: молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст; магістр.

У Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), затвердженій Постановою КМУ від 03 листопада 1993 р. № 896, серед змін у підготовці майбутніх учителів української мови та літератури названо: глибоке переосмислення змісту, форм і методів підготовки; забезпечення безперервної освіти; істотне вдосконалення наукового, методичного, інформаційного забезпечення; розроблення та впровадження нової системи оцінювання (атестації) професійної діяльності.

Організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури регламентовані Постановою КМУ від 18 травня 1994 р. № 325 “Про Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій”. Відповідно до документа, підготовка майбутніх учителів української мови та літератури проходила в межах галузі 03 “Гуманітарні науки” за напрямом підготовки 6.0305 “Філологія”; підготовка кваліфікаційного рівня “спеціаліст” – за спеціальністю 7.030501 “Українська мова та література”. Водночас цитований документ мав низку недоліків. У працях В. Кременя, С. Ніколаєнка обґрунтовано, що були порушені певні принципи системного підходу до класифікації сфери праці та сфери освіти, що призвело до необхідності перегляду переліку в 1997 р.

Із 1997 р. набула чинності постанова “Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”, де змінено й уточнено шифри спеціальності професійної підготовки вчителів. Порівняно з Постановою № 325 (1994), у документі зазначено назву галузі “Гуманітарні науки” без зазначення коду. Зміни не стосувалися напряму підготовки 0305 “Філологія”. У межах напряму підготовки виокремлено освітньо-кваліфікаційні рівні із зазначенням шифру та назви спеціальності: бакалавр – шифр спеціальності 6.030500 “Українська мова та література”; спеціаліст – шифр спеціальності 7.030501 “Українська мова та література”; магістр – шифр спеціальності 8.030501 “Українська мова та література”.

У 2002 р. ухвалено Закон України “Про вищу освіту” (2002), де передбачено структуру вищої освіти: освітні рівні (неповна вища освіта, базова вища освіта, повна вища освіта) та освітньо-кваліфікаційні рівні (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр). Майбутні вчителі української мови та літератури можуть отримати: диплом молодшого спеціаліста; диплом бакалавра; диплом

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

спеціаліста; диплом магістра. Згідно із Законом України “Про вищу освіту”, передбачено державний стандарт вищої освіти. Підготовка майбутніх учителів української мови та літератури побудована відповідно до галузевих стандартів, що охоплюють освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників закладів вищої освіти та освітньо-професійні програми підготовки.

У зв'язку з прагненням України стати членом Європейського Союзу, в Україні стартував Болонський процес (2005), що зумовив гармонізацію вітчизняних освітніх стандартів із європейськими освітніми стандартами. Зміни відображено в Законі України “Про вищу освіту” (2005): упровадження ступеневої системи, стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти, введення європейської кредитно-трансферної системи, додатка до диплома європейського зразка, розроблення національної системи кваліфікацій.

Відповідно до регульованих сферою праці типових завдань діяльності та виробничих функцій, які повинен виконувати на первинній посаді фахівець певного освітньо-кваліфікаційного рівня, освітньо-кваліфікаційна характеристика регламентує його здатності й уміння, компетенції (термін зразка 2005 р.), що формують кваліфікацію. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови та літератури була реалізована за галузевим стандартом, що представляє освітньо-кваліфікаційну характеристику і освітньо-професійну програму.

Зміни, що відбулися 2006 р., викладені в Постанові КМУ “Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра”. Відповідно до документа, ліквідовано поняття “спеціальність” для бакалаврів, натомість залишено поняття “напрями підготовки” (2006). Майбутніх учителів української мови та літератури продовжували готувати за напрямом підготовки 6.020303 “Філологія”. Із 2010 р. затверджено перелік спеціальностей, за якими організовано підготовку фахівців у закладах вищої освіти, згідно з освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста й магістра. У галузі знань 0203 “Гуманітарні науки”, крім спеціальності “Філологія” (спеціаліст – 7.02030307; магістр – 8.02030307), додано спеціальність “Українська мова і література” (спеціаліст – 7.02030301; магістр – 8.02030301).

Організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури регламентовано в Національному класифікаторі України – Класифікаторі професій (ДК 003:2010). Відповідно до нього, випускники можуть працювати вчителем загальноосвітнього закладу, методистом, інспектором шкіл, інспектор-методистом, педагогом-організатором, філологом, редактором.

Документом, що модернізував організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, вважаємо Національну рамку кваліфікацій (додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341), що ухвалена 2011 р. як десятирівнева рамка. Підготовка першого (бакалаврського) рівня проходила у 2011 р. за сьомим рівнем НРК та означала здатність особи розв'язувати складні спеціалізовані завдання і практичні проблеми в певній галузі професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів наук, вирізняється комплексністю й невизначеністю умов.

Після ухвалення у 2014 р. Закону України “Про вищу освіту” (2014) акцентовано на поняттях предметних результатів і компетентностей, які потрібно формувати в майбутніх фахівців, зокрема в педагогів, у закладах вищої освіти. У документі вилучено сутність освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, за якими з 2016 р. організовано підготовку майбутніх фахівців, зокрема педагогічного фаху. Уніфіковано освітні рівні (перший – бакалаврський, другий – магістерський, третій – освітньо-науковий). Уведено нове поняття “освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма”. Започатковано ліцензування освітніх програм підготовки вчителя на різних освітніх рівнях за певними спеціальностями педагогічного фаху з подальшою їх акредитацією, згідно з процедурою, регламентованою Національним агентством забезпечення якості вищої освіти.

Дослідниця Г. Чирва вважає, що основним документом, який регулює сферу вищої освіти, є Закон України “Про вищу освіту”, де окреслено провідні функції державної політики: сприяння сталому розвитку суспільства через підготовку конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя. Н. Ничкало, Л. Лук'янова, Л. Хомич зазначають, що в законі унормовано процеси здобуття освітньої кваліфікації та професійної кваліфікації вчителя, передбачено присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника. Компетентності можна опанувати у системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Законом передбачене розроблення професійних стандартів.

Із 2015 р. змінено перелік спеціальностей. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” (2015), для уніфікації галузей знань і спеціальностей та гармонізації з Міжнародною стандартною класифікацією освіти типологізовано галузі та спеціальності в межах підготовки майбутніх учителів української мови та літератури (014 “Середня освіта (за предметними спеціаль-

ностями)”). Науковці О. Дашковська, В. Погребняк, А. Солоденко вважають, що впровадження нового переліку спеціальностей – це важливий крок, який активував механізм для подальшої роботи над удосконаленням системи вищої освіти. Укрупнення необхідне для інтеграції української вищої освіти в європейський простір та для реалізації університетами академічної автономії. О. Дашковська, В. Погребняк зазначають, що впроваджено в освітню практику новий, наблизений до європейського перелік галузей знань та спеціальностей, за якими відбувається підготовка здобувачів вищої освіти. У межах спеціальності 014 “Середня освіта (за предметними спеціальностями)” запроваджено 14 предметних спеціальностей.

Наступний нормативно-правовий акт – Національна рамка кваліфікацій (далі – НРК), затверджена постановою Кабінету Міністрів України 25 червня 2020 р. № 519. У 2020 р. рівні НРК були переглянуті з метою гармонізації з Європейською рамкою кваліфікацій (ЄРК) для навчання впродовж усього життя. Зміни у 2020 р. призвели до того, що підготовка першого (бакалаврського) рівня була організована за шостим рівнем. Окреслені знання, уміння, навички, комунікації, відповідальність та автономія залишилися незмінними, порівняно з НРК 2011 р.

Національна рамка кваліфікацій відіграє ключову роль у розвитку європейського простору вищої освіти, сприяючи розвиткові ступеневої системи освіти; розробленню навчальних (освітніх) програм у закладах вищої освіти; визнанню кваліфікацій. Т. Стойчик зазначає, що “Рамка кваліфікацій” – це інструмент класифікації та визначення кваліфікацій, поданих у вигляді переліків дескрипторів – узагальнених описів результатів навчання, що містять чітко сформульовані критерії належності до кваліфікацій. Документ передбачає чітку вимірність (визначеність) і градацію кваліфікацій.

Організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури регламентовані Професійним стандартом за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”, що затверджений 23.12.2020 № 2736. Професійний стандарт забезпечує сучасний підхід до формування переліку й опису загальних (громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) і професійних (мовно-комунікативна; предметно-методична; інформаційно-цифрова; психологічна; емоційно-етична; педагогічне партнерство; інклюзивна; здоров’язбережувальна; проєктувальна; прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична; інноваційна; рефлексивна; здатність до навчання впродовж жит-

тя) компетентностей учителя. У документі подано опис професійних компетентностей учителя в розподілі за кваліфікаційними категоріями: спеціаліст, спеціаліст другої категорії, спеціаліст першої категорії, спеціаліст вищої категорії. Професійний стандарт дає змогу вчителям окреслювати чіткі орієнтири власного професійного розвитку, а також запобігає ризикам необ’єктивного оцінювання їх професійних компетентностей під час атестації та сертифікації.

С. Івашнюва висловлює думку, що “Професійний стандарт учителя” важливий з огляду на диференціацію змісту трудової функції, відповідно до рівнів кваліфікації. Т. Федірчик, В. Дідух зазначають, що професійний стандарт окреслює перед учителем нові вимоги, зокрема, він повинен володіти сукупністю компетентностей, бути мобільним, уміти орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, постійно розвиватися та вдосконалюватися. Т. Вдовичин, У. Когут, О. Сікора зауважують, що “Професійний стандарт” подає опис основних педагогічних функцій, окреслює єдині вимоги до загальних і фахових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, допуску вчителів до роботи та до умов праці. О. Воротинцева називає “Професійний стандарт” одним із чинників реформування в освіті, що зазначено в “Концепції педагогічної освіти”, а також орієнтиром майбутнього розвитку професійних компетентностей у парадигмі безперервної освіти.

У 2020 р. внесено зміни до Класифікатора професій (ДК 003:2010). Змінено перелік професій, за якими можуть працювати майбутні вчителі української мови та літератури: викладачем середніх навчальних закладів, учителем спеціалізованих навчальних закладів, інспектором навчальних закладів, літературознавцем, письменником, редактором та журналістом. Наступну зміну в Класифікаторі професій зафіксовано у 2021 р., з огляду на зміни в назвах закладів освіти. Звужено перелік професій щодо працевлаштування. Зазначено, що випускники здатні виконувати таку професійну роботу: 2320 Вчитель закладу загальної середньої освіти.

Аналіз законодавчої і нормативно-правової бази, що регламентує професійну підготовку майбутніх учителів української мови та літератури в закладах вищої освіти України, слугує підставою для виокремлення двох етапів: перший – 1991–2013 рр.; другий – 2014–2024 рр. Унаслідок опрацювання законодавчих документів, виявлено особливості, характерні для кожного з них. В авторській таблиці подано законодавчі і нормативно-правові акти, що регламентують професійну підготовку майбутніх учителів української мови та літератури (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік нормативно-правових актів, що регулюють професійну підготовку майбутніх учителів української мови та літератури

Етап	Нормативно-правовий акт
1991–2013 рр.	Закон України “Про освіту” (1991 р.).
	Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), затверджена постановою КМУ від 03 листопада 1993 р. № 896.
	Постанова КМУ від 18 травня 1994 р. № 325 “Про Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій”.
	Постанова КМУ від 24 травня 1997 р. № 507 “Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”.
	Закон України “Про вищу освіту” (2002 р.).
	Болонський процес (2005 р.).
	Постанова КМУ 2006 р. “Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра”.
	Постанова КМУ 2010 р. “Про перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра”.
	Класифікатор професій (2010 р.).
	Національна рамка кваліфікацій (від 23.11.2011 № 1341).
2014–2024 рр.	Закон України “Про вищу освіту” (2014 р.).
	Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” (2015 р.).
	Національна рамка кваліфікацій, від 25 червня 2020 р. № 519.
	Професійний стандарт за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”, що затверджений 23.12.2020 № 2736.
	Класифікатор професій (2020 р.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті проаналізовано підходи до з’ясування сутності поняття “організаційні засади”: організаційні засади як структура явища, що характеризує порядок; організаційні засади за принципом розподілу функцій, повноважень; організаційні засади за принципом спрямованості діяльності. Унаслідок опрацювання законів України, положень КМУ, нормативно-правових документів, педагогічних розвідок із проблеми професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, з’ясовано, що до організаційних засад професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури належать нормативні акти органів державного управління освітою, стандарти освітньої програми, вимоги до змісту підготовки, вимоги до практичної підготовки, вимоги до методів навчання, моніторинг результатів навчання, вимоги до науково-дослідницької роботи, до організації системи підтримки. Дослідження законодавчої бази, що регламентує підготовку майбутніх учителів української мови та літератури, дало змогу простежити динаміку модернізації підготовки майбутніх фахівців. Зміни відображають прагнення держави

створити ефективну систему підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, що увідповіднене із сучасними вимогами суспільства та підвищує якість навчання у закладах освіти. За результатами осмислення законодавчої бази, диференційовано два етапи: 1991–2013 рр. та 2014–2024 рр. Перспективи дослідження пов’язані зі з’ясуванням особливостей кожного етапу професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т.В. Ковальова. Харків : Фоліо, 2005. 767 с.
2. Коваль Л. Адміністративне право України : курс лекцій (Загальна частина). Київ : Основи, 1994. 154 с.
3. Науменко С.М. Адміністративно-правові засади взаємодії експертних установ з правоохоронними органами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Університет сучасних знань, Сумський державний університет. Суми, 2019. 203 с.
4. Опацький В.І. Організаційні засади здійснення державного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів України. *Форум права*. 2011. № 1. С. 736–741.
5. Охрей В.В. Організаційні засади професійної підготовки фармацевтів у Канаді. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 33–39.

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

6. Спірін О.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / за наук. ред. акад. М.І. Жалдака. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 300 с.

7. Черкаський Р.А. Адміністративно-правові засади діяльності державної митної служби України як суб'єкта запобігання та протидії злочинності. Харків, 2023. 289 с.

REFERENCES

1. Velykyi tlmachnyi slovnyk ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the Ukrainian language]. (Ed.). T.V. Kovalova. Kharkiv, 767 p. [in Ukrainian].

2. Koval, L. (1994). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine: a course of lectures (General part)]. *Course of lectures (General part)*. Kyiv, 154 p. [in Ukrainian].

3. Naumenko, S.M. (2019). Administratyvno-pravovi zasady vzaiemodii ekspertnykh ustanov z pravookhoronnyimi orhanamy [Administrative and legal principles of interaction of expert institutions with law enforcement bodies]. *Candidate's thesis*. Sumy, 203 p. [in Ukrainian].

4. Opatskyi, V.I. (2011). Orhanizatsiini zasady zdiisnennia derzhavnogo kontroliu za diialnistiu vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrainy [Organizational principles of state control over the activities of higher educational institutions of Ukraine]. *Law Forum*. No. 1. pp. 736–741. [in Ukrainian].

5. Okhrei, V.V. (2018). Orhanizatsiini zasady profesiinoi pidhotovky farmatsevtiv u Kanadi [Organizational principles of professional training of pharmacists in Canada]. *Ukrainian Pedagogical Journal*. No. 3. pp. 33–39. [in Ukrainian].

6. Spirin, O.M. (2007). Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky za kredytno-modulnoiu systemoiu [Theoretical and methodological principles of professional training of future teachers of computer science according to the credit-module system]. (Ed.). M.I. Zhaldak. Zhytomyr, 300 p. [in Ukrainian].

7. Cherkaskyi, R.A. (2023). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy yak subiekta zapobihannia ta protydii zlochynnosti [Administrative and legal principles of activity of the State Customs Service of Ukraine as a subject of crime prevention and countermeasures]. Kharkiv, 289 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.04.2024

“Коли очевидно, що цілі не можуть бути досягнуті, не коригуйте цілі, а коригуйте кроки дій.”

*Конфуцій
давньокитайський філософ*

“Людина, що володіє вродженим талантом, відчуває найбільше щастя тоді, коли використовує цей талант”.

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет*

“Природа прекрасного така, що чим більше на шляху до нього трапляється перешкода, тим більше воно вабить, на зразок того найшляхетнішого і найтвердішого металу, який чим більше третється, тим прекрасніше виблискує”.

*Василь Сухомлинський
український педагог*

“Найкраща частина життя хорошої людини – це її маленькі безіменні, необтяжливі вчинки доброти й любові”.

*Вільям Вордсворт
англійський поет*

“На світі той на мудріший, хто найдужче любить життя”.

*Василь Симоненко
український поет, журналіст*

